

SİYASİ ELMLƏR VƏ İQTİSADİYYAT ELMLƏRİ POLITICAL SCIENCES AND ECONOMICS

DOI: 10.36719/2020/BEK/01/242-245

Əzizağa Tofiq oğlu Qənizadə

Azərbaycan Respublikası Hərbi Akademiyası, dissertant
yupiter57@mail.ru

KADR HAZIRLIĞI ORDU QURUCULUĞUNUN ƏSAS İSTİQAMƏTLƏRİNDƏN BİRİ KİMİ

Xülasə

Məqalədə Azərbaycan Respublikasında ordu quruculuğunun əsas istiqamətlərindən olan hərbi təhsil sisteminin yaradılmasının məqsədi, bundan irəli gələn vəzifələr və bu vəzifələrin yerinə yetirilmə metodları araşdırılmışdır.

Məqalədə ölkənin müdafiə sisteminin möhkəmləndirilməsində xüsusi rolu olan peşəkar hərbi kadrlar hazırlayan hərbi təhsil ocaqlarının ümumi təhsil sistemində yeri və rolu müəyyənləşdirilmiş, hərbi təhsil sistemində metodiki baxımdan tədrisin keyfiyyətinin daha da yüksəldilməsi ilə bağlı məsələlər pedaqoji nöqteyi-nəzərdən əldə olunan mənbələr əsasında təhlil olunmuşdur.

Açar sözlər: *müstəqillik, ordu, hərbi təhsil sistemi, peşəkar kadr*

Personnel training as one of the main directions of army building

Summary

The article considers the goal of creating a military education system, as one of the main directions of army building in the Azerbaijan Republic, the tasks arising from it and methods for solving them.

The article defines the place and role of military educational institutions that train professional military personnel playing a special role in strengthening the country's defense system, and analyzes issues related to further improving the quality of training in the military education system based on pedagogical sources.

Key words: *independence, army, military education system, professional personnel*

Giriş

Ölkənin dövlət maraqlarını qorumaq üzrə təlimatlandırılmış orduda peşəkar kadr ehtiyatlarının yaradılması məsələsi ordu quruculuğunun əsas istiqamətlərindəndir. Çünki, ordunu yalnız lazımı savada, hərbi və təşkilatçılıq təcrübəsinə malik hərbi kadrlardan maksimum dərəcədə səmərəli istifadə etməklə yüksək səviyyədə yaratmaq üçün bu məqsədlə ayrılmış bütün maddi və canlı ehtiyatları hərəkətə gətirmək mümkündür.

Peşəkar hərbi kadrların hazırlığı istiqamətində aparılan iş özünü ordunun döyüş hazırlığının yüksəldilməsində büruzə verir. Bu nöqteyi nəzərdən, Silahlı Qüvvələrin elm və texnikanın müasir inkişaf səviyyəsinə uyğun qurulması və yüksək standartlara cavab verən ordunun yaradılması üçün elmin son nailiyyətlərinə yiyələnmiş savadlı hərbi kadrların hazırlanması daim ön planda olmalıdır.

Müasir dövrdə elm və texnikanın inkişafı Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin döyüş qabiliyyətinin artırılması işində geniş imkanlar yaratmışdır. Bir tərəfdən, elmin son nailiyyətlərinə yiyələnmək, digər tərəfdən isə müasir müharibələrin döyüş əməliyyatı qanunauyğunluqlarından ordumuzun bacarıqla istifadə etmək qabiliyyətini artırmaq hərbi təhsil sisteminin qarşısında qoyulmuş əsas vəzifələrdəndir.

Məhz buna görə XX əsrin 90-cı illərində Azərbaycan Respublikası öz müstəqilliyini yenidən bərpa etdikdən sonra [7] ordu quruculuğu sahəsində atılan ilk addım milli zabıt kadrlarının hazırlanması məsələsi [11] idi ki, bu da yenidən yaradılmış Silahlı Qüvvələrin diqqət mərkəzində olan başlıca vəzifələrdən birinə çevrilmişdir. Bütün bunları tez bir zamanda həyata keçirmək üçün isə peşəkar bir sistem – hərbi təhsil sistemi yaradılmalı idi.

Hərbi təhsil sisteminin formalaşdırılmasında atılan ilk addımlardan biri də bu sistemin yaradılmasının məqsədini müəyyən etməklə həmin məqsəddən irəli gələn vəzifələrin təyin edilməsi və onların həyata keçirilməsi üsullarını müəyyənləşdirən proqram – sənədlərin hazırlanması oldu.

Hərbi təhsil sahəsində dövlət siyasətinin prinsiplərini, Dövlət qanunvericiliyinin hərbi təhsil sahəsindəki vəzifələrini, hərbi kadr və mütəxəssis hazırlığı üzrə dövlət təhsil standartlarını rəhbər tutan proqram-sənədlərdə hərbi təhsil sisteminin idarə olunması, peşəkar kadr hazırlığı proqramı, hərbi təhsil almağın forma və metodları, hərbi təhsilin pillələri və onları həyata keçirən hərbi təhsil müəssisələri, hərbi təhsil müəssisələrinin fəaliyyətini tənzimləyən rəhbər sənədlər, hərbi təhsil qarşısında qoyulan tələblər, hərbi təhsil sahəsində dövlət təminatları, hərbi təhsil sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq və digər məsələlər öz əksini tapmışdır [6,35].

Ümumilikdə isə hərbi təhsil sistemi dövlət təhsil standartları əsasında müxtəlif istiqamətlər üzrə peşəkar hərbi kadrların hazırlanması işini formalaşdırır, müxtəlif formalı və tipli dövlət hərbi təhsil müəssisələrində və onları idarə edən təşkilatlarda hərbi biliklərin tətbiqinə xidmət edir [1.45].

Dövlət hakimiyyət və idarəetmə orqanları isə öz növbəsində, hərbi təhsil müəssisələrinin yaradılması, yenidən qurulması, hərbi təhsil müəssisələri haqqında əsasnamələrin hazırlanması və təsdiq edilməsi, hərbi təhsilin inkişafı sahəsində dövlət proqramının maddi-texniki təminatının təşkili, hərbi təhsil sisteminin informasiya və elmi-metodiki təminatı, kurslar və fənnlər üzrə dövlət səlahiyyətində olan tədris plan-proqramlarının işlənilib hazırlanması, həmçinin tədris və metodiki vəsaitlərin nəşri kimi işləri həyata keçirir [6,36].

Hərbi təhsil müəssisələri peşəkar hərbi kadr hazırlığı məqsədi ilə aşağıdakı vəzifələrin həyata keçirilməsini qarşılarına məqsəd qoymuşlar:

1. Elmi nəticələrdən istifadə marağını formalaşdırmaq, həmçinin, elmi fəaliyyətlə hərbi tədrisin üzvi surətdə əlaqələndirilməsini təşkil etmək;

2. Elm adamlarının və hərbi alimlərin hərbi sahədə olan biliklərini bölüşmələri üçün onların hərbiçilərlə sinxron əməli fəaliyyətini qurmaq;

3. Hərbi sahədə mütəxəssis hazırlamaq və onların peşəkarlıq səviyyəsinin artırılması istiqamətində dəqiq elmlərin tədrisini obyektiv meyarlar əsasında qurulmuş metodika üzrə həyata keçirmək [12.42].

Hərbi təhsil sisteminin məzmununu müxtəlif pillə və istiqamətlər üçün nəzərdə tutulmuş hərbi kadrların hazırlıq proqramları təşkil edir. Yüksək peşəkarlıqla hazırlanmış proqramlar vasitəsilə zabitin peşə və ümumtəhsil səviyyəsi mütəmadi olaraq nəzarətə götürülür və müvafiq ixtisaslı hərbi kadrların hazırlanması işi həyata keçirilir.

Hərbi təhsil müəssisələrinin müxtəlif pillələrində zabit kadrlarının hazırlığı işi aşağıda qeyd edilən tələblər üzrə aparılır:

1. Zabit hər şeydən öncə vətənpərvər olmalı, vətəninə sevməli və ona sadıq olmalıdır;

2. Yüksək daxili intizam və icraçılıq qabiliyyətinə malik olmalıdır;

3. İstənilən vəziyyətdə (döyüşdə və ya təlimdə) sərbəst fəaliyyət nümayiş etdirməli, məqsədyönlü təşəbbüs göstərməlidir.

4. Komandir iradəsi və yüksək təşkilatçılıq qabiliyyəti nümayiş etdirməli, çətin şəraitdə şəxsi heyəti öz iradəsinə tabe etməyə qadir olmalı, qarşıda duran tapşırığın yerinə yetirilməsinə istiqamətləndirməli və düzgün qərar qəbul etməyi bacarmalıdır;

5. Yüksək səviyyədə peşə bacarığına malik olmalı, hərbi-texniki nailiyyətləri daim izləməli, döyüş əməliyyatının aparılma prinsiplərini, texnika və silahların quruluşunu, onlardan istifadə qaydalarını bilməli və bunu aşılamağı bacarmalıdır [10,61].

Hərbi təhsil sisteminin qurulması, təkmilləşdirilməsi və idarə edilməsi, onun qarşısında duran məqsəd və vəzifələrin həyata keçirilməsi, xüsusilə peşəkar və hərtərəfli zabit kadrlarının hazırlanması işi planlı və sistemli olaraq Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinin əmr və direktivlərində öz əksini tapmışdır [9,73].

Tədqiqatlar göstərir ki, hərbi təhsil sisteminə iki xətt – elmi-tədqiqat və elmi-pedaqoji fəaliyyət istiqamətləri üzrə zabit hazırlığı həyata keçirilir.

Xalqımızın ümummilli Lideri Heydər Əliyev daim əsgər və zabitlərlə görüşlərində dövlətçiliyin və onun əsas strukturlarından olan ordu quruculuğunun yaradılması və möhkəmləndirilməsi məqsədilə aktual elmi-nəzəri müddəalar irəli sürmüş, mükəmməl ordunun məhz nizamlı təlim-tərbiyə işi ilə sıx bağlı olduğunu diqqətə çatdırmış, peşəkar hərbi kadrların hazırlanmasında təlim-tərbiyə prosesinin vacibliyini vurğulamışdır [4,65].

Tərbiyə yollarını bilmək səviyyəsi, gündəlik işində yüksək pedaqoji fəaliyyət və təşkilatçılıq qabiliyyəti, təlim-tərbiyə işini elmi tədqiqatlarla əlaqələndirib tamamlamaq bacarığı, yüksək əzmkarlıq, əxlaqın və ünsiyyətin pedaqoji istiqaməti, özünə qarşı tələbkərlik, öz üzərində daim çalışmaq, mənəvi aləmin zənginləşdirilməsi və s. zabitin pedaqoji mədəniyyətini müəyyən edən əsas amillərdir [3,81-82]. İstər sülh, istərsə də müharibə dövründə hər bir zabit daim öz peşə hazırlığını, hərbi biliyini təkmilləşdirməli, dəqiq

elmlərlə bərabər hərbi pedaqogika, psixologiya və digər fənlərini dərinlən mənimsəməli, mütəmadi olaraq texnologiyanın yeniliklərini öyrənməlidir.

Hərbi təhsil sistemində metodiki baxımdan tədrisin keyfiyyətini daha da yüksəltmək məqsədilə aşağıdakı üç əsas amil diqqətdə saxlanılır:

- Yüksək hərbi hazırlığa, döyüşü idarə etmək bacarığına, bölük, tabor və ya alay səviyyəsində müdafiə və hücum əməliyyatlarını həyata keçirən, müasir texnologiyanın yeniliklərini öyrənən və onu işində tətbiq edən, çətin zamanda düzgün və qəti qərar qəbul etməyi bacaran hərtərəfli və peşəkar zabıt kadrlarının hazırlanması;

- Hərbi sənayedə xidmət göstərən (müxtəlif silah növlərinin istehsalı və s.) mühəndis-zabıtların aparıcı rolunun nəzərə alınması məqsədilə hərbi istehsalatda çalışacaq zabıt-mühəndis texnoloqların hazırlanması;

- Hərb elmi sahəsində hərbi texnikanın modernləşdirilməsi, yeni silah növlərinin ixtira edilməsi, həmçinin, hərbi elminin fundamental-nəzəri məsələləri ilə məşğul olan taktiki və strateji döyüş əməliyyatlarının hərbi-elmi əsaslarını öyrənən və tətbiq edən mütəxəssislərin hazırlanması [2, 37-38].

Ümumiyyətlə, təhsil və tərbiyə prosesini həyata keçirən, bir və ya bir neçə proqram üzrə mütəxəssis hazırlayan dövlət müəssisəsi kimi hərbi təhsil müəssisələri Müdafiə Nazirliyi tərəfindən onlara tapşırılan vəzifələri, onların icra yolları və metodlarını müəyyən edir və yuxarıda qeyd edilən vəzifələrin keyfiyyətini yüksəltmək məqsədilə sistemli olaraq iş aparır.

Azərbaycan Respublikasındakı hərbi kadrların peşəkarlıq səviyyəsini bir qədər də artırmaq məqsədi ilə bir sıra dövlətlərlə bağlanan ikitərəfli və çoxtərəfli müqavilələr və sazişlər əsasında xüsusi proqramlar əsasında təlimlər, kurslar təşkil olunur. Bu iş hökumət tərəfindən səlahiyyət verilmiş dövlət orqanları tərəfindən birbaşa həyata keçirilir. Ona verilmiş bu səlahiyyətlərdən istifadə edən Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri də öz peşəkar hərbi kadrlarının sayının artırılması məqsədilə beynəlxalq aləmlə - dünyanın inkişaf etmiş bir sıra ölkələri ilə sıx əməkdaşlıq edir.

Xarici ölkələrdə ordumuz üçün yüksək səviyyəli milli zabıt kadrlarının hazırlanması işinin əsasını gənclərin getdikləri ölkələrin təhsil ocaqlarında yüksək səviyyəli təlim-tədrisə yiyələnmələri və staj keçməklə peşəkarlıq bacarıqlarını artırmaları təşkil edir. Bu cür hərbi təhsil, kadr hazırlığı gələcəkdə Azərbaycan ordusunun şəxsi heyətinin peşəkarlaşmasında müsbət nəticələr verəcəkdir [8,45].

Bütün bunların əhəmiyyətindən danışan Ulu öndər Heydər Əliyev çıxışlarından birində demişdir: “İndi ordumuz dünyanın bir çox ölkələrinin orduları ilə əməkdaşlıq edir, beynəlxalq əlaqələrini möhkəmləndirir və inkişaf edir. Bunu da bilir ki, ordu quruculuğunun təkmilləşməsində, xüsusən ali hərbi məktəblərin yaradılmasında, hərbi peşəsinin öyrənilməsində qardaş Türkiyə Cümhuriyyəti ordusunun nümayəndələri bizə daim yardım edib, indi də yardım edirlər. İnkişaf etmiş ölkələrin hərbi təcrübəsindən istifadə etmək bizim üçün vacib məsələlərdən biridir. Ona görə də Müdafiə Nazirliyi lazımi tədbirlər görməlidir ki, Azərbaycan ordusu, Azərbaycan zabiti dünya ordularının zabiti səviyyəsinə yüksələ bilsin” [5.4].

Bu prinsiplərdən yola çıxaraq Azərbaycan Silahlı Qüvvələri ordumuzda peşəkar milli zabıt kadrları bankının yaradılması işini təşkil etmiş, ordumuzun bir çox zabıtları Türkiyə, Ukrayna, Rusiya, Pakistan, Çin, İtaliya və Rumıniyanın hərbi akademiyalarında, ABŞ-da təhsil almış, Türkiyə, Böyük Britaniya, Almaniya, Macarıstan və digər ölkələrdə dincəmə kurslarında iştirak etməklə öz peşəkar səviyyələrini artırımlar [8.45].

Nəticə

Hər bir Ordunun bünövrəsinin möhkəmliyi döyüş hazırlığı yüksək səviyyədə olan və yüksək idarəçilik qabiliyyətinə malik peşəkar zabıt heyətindən asılıdır. Bu baxımdan peşəkar zabıt heyətinin yaradılması dövlət əhəmiyyətli işdir.

Aparılan elmi araşdırmalar onu deməyə əsas verir ki, hərbi peşəkarlıq qabiliyyətinə malik kadrların hazırlanması yalnız düzgün təşkil olunmuş, planlı, məqsədyönlü təlim-tərbiyə və tədris işini öz məqsəd və vəzifələrində birləşdirən mükəmməl hərbi təhsil sisteminin yaradılması nəticəsində mümkün ola bilər. Bu sistem Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində ölkənin peşəkar zabıt heyətinə olan ehtiyacı ödəmək məqsədilə daxili və xarici imkanlardan maksimum dərəcədə istifadə edir, bu sahədə ciddi addımlar ataraq təkmilləşir və dayanmadan inkişafı edir.

Bu gün xalqımız müstəqil Azərbaycanın hərtərəfli peşəkar zabıt kadrları ilə zəngin olan güclü və nizamlı Silahlı Qüvvələrinin inkişafından qürur duyur, bu güclü ordunun torpaqlarımızı mənfur düşməndən tezliklə azad edəcəyinə inanır.

Ədəbiyyat

1. Abdullayev A, İsmayılov T. Ali təhsil sistemində tədrisin bəzi xüsusiyyətləri. Hərbi bilik №3(82) may-iyun 2006, s.45-47.
2. Əliyev N., Gözəlov S. Zabitin hərbi-pedaqoji ustalığı. Hərbi bilik, №3(81), may-iyun, 2006, s.34-40.